

नवी दृष्टी... नवा ध्यास... शेतीप्रगती

पश्चिम महाराष्ट्र, कोकण, गोवा, उत्तर कर्नाटकातील लोकप्रिय कृषी मासिक ■ एप्रिल २०१२ ■ किंमत : २० रुपये

कृषी-ग्रामीणचे बळकटीकरण

देट हि देट... हेच के लिए देट !

Chakote **गणेश बेकरी नांदणी**

ताजे व स्वादिष्ट पदार्थांची रुचकर मालीका...

A/p. Nandani, Tal - Shirol, Dist Kolhapur, Pin 416102. Maharashtra (INDIA)
Phone : 02322 - 235952, 234052. Fax : 02322 - 235852.
E - mail : ganesh_bakery@yahoo.co.in

फरसाणा
नमकीन
स्विट्स
वेफर्स
बेकरी प्रॉडक्ट्स

**बळीराजा भारनियमनाने हैराण
डिझेल दरवाढीने परेशान
यासाठीच सूर्यदेवाच्या भागीदारीने
जैनने आणले सोलरपंपाचे तंत्रज्ञान..!**

जैन जीवन सोलरपंप सुलभ हप्त्यात सरकारी सबसिडीसह* उपलब्ध!

जैन जीवन सोलरपंपाची ठळक वैशिष्ट्ये:

- भारनियमनाच्या त्रासापासून कायमची सुटका होते
- डिझेल पंपापेक्षा आर्थिकदृष्ट्या परवडणारा आहे
- सरकारी सबसिडी* उपलब्ध
- बँकेतर्फे सुलभ हप्त्योजना*
- २१ एचपी क्षमतेपर्यंत उपलब्ध
- साधारणपणे दररोज १० ते ११ तास कार्यरत
- रात्री विजेवर चालवण्याची सोय*
- सोपी जोडणी, कमी देखभाल
- ऑटोमॅटिक चालू/बंद करण्याची सोय
- ठिबकसोबत सहजपणे जोडता येतो

एचपी	किंमत* (सबसिडी वजा जाता)	एकर* (सिंचनक्षमता)
०.५	१२०,२९७	०.२५
१	२८९,०८०	०.५
२	३२८,३०६	१.२५
३	४३६,४४३	१.७५
४	६६४,२५७	२.२५
५	७१३,१११	३.५

अधिक माहिती व बुकिंगसाठी

*अटी लागू

**जैन
जीवन सोलर पंप**

जैन इरिगेशन सिस्टीम्स लि.
कल्पना कणापरी. ब्रह्मांडाचा भेद करी.*

जैन ग्रीन एनर्जी

जैन ग्रीन एनर्जी पार्क, पो. बॉ. २०, जळगाव - ४२५००१. दूरध्वनी: ०२५७-६६३०६२०; फॅक्स: ०२५७-२२६११५५
सतीश: ९४२२७७६६९२ वीपक: ९४२२७७५९४१ देवदत्त: ९४२२७७६९८५
ई-मेल: solarpump@jains.com; संकेतस्थळ: www.jains.com

जैन
पाईप

जैन
ठिबक

जैन
पीई पाईप

जैन
स्प्रिंकलर

जैन
टिड्युकल्चर

जैन
ग्रीन हाऊस

B-SURE

Farmer's

Japan 1011

शेतीप्रगती | एप्रिल २०१२ | २

गांधीतीर्थ गांधीजींच जागतिक दर्शन

असत्य आणि हिंसेने बरबटलेल्या आजच्या दुनियेला नवी दिशा देण्याचं बळ गांधीजींच्या विचारांमध्ये आहे या विश्वासाने जैन इरिगेशन ग्रुपने जळगावमध्ये गांधी रिसर्च फाऊंडेशनच्या माध्यमातून गांधीतीर्थ हे एक अद्वितीय संशोधन केंद्र, प्रदर्शनस्थळी उभारलं आहे. या 'गांधीतीर्थ' मुळे जळगावचं नाव जगाच्या नकाशावर कायमचं कोरलं जाईल, इतकं ते भव्य दिव्य आहे. काय आहे 'गांधीतीर्थ' याचा सविस्तर वृत्तांत ...

खरखत्या उन्हासाठी प्रसिद्ध असलेल्या जळगावमध्ये पाहण्यासारखं काहीच नाही, असं नेहमी म्हटलं जातं. त्यातल्या त्यात केळ्यांच्या बागा, सोन्याच्या व्यवहारांचं एक प्रमुख केंद्र, जैन इरिगेशन ग्रुप ही जळगावची ओळख. तरीही काहीतरी खास पाहण्यासाठी म्हणून पर्यटनाच्या दृष्टीने जळगावला भेट द्यावी, असा विचार कधी कुणाच्या मनात येत नाही; पण लवकरच ही स्थिती बदलणार आहे. ख्यातनाम उद्योगपती, ठिबक सिंचनाचे प्रसारक भवरलाल जैन यांच्या जैन इरिगेशन ग्रुपने जळगावमध्ये उभारलेल्या 'गांधीतीर्थ' - गांधी रिसर्च फाऊंडेशनमुळे जळगावचं नाव केवळ महाराष्ट्राच्याच नव्हे, तर देश व जागतिक पातळीवर येणार आहे.

जळगावच्या जैन हिल्सच्या टेकड्यांवरील चार हजार एकरच्या हिरव्यागार परिसरात तब्बल ६५ हजार चौरस फूट क्षेत्रफळ आकाराचं 'गांधीतीर्थ' साकारलं आहे. महात्मा गांधीजींशी संबंधित असलेल्या सर्वच वस्तू एका छताखाली उपलब्ध करून देण्यासाठी हा प्रकल्प

उत्तम शेतीसाठी
बी-बीयाणे, खते, औषधे
व कृषीविषयक सल्ला

रयत कृषी सेवा केंद्र

नांदणी रोड, डेबॉन्स कॉर्नर, ११ वी गल्ली,
जयसिंगपूर फोन (०२३२२)२२८६२६.

साकारण्यात आला आहे. हा प्रकल्प साकारण्यासाठी सुमारे तीस कोटी रुपयांहून अधिक खर्च करण्यात आले; पण हा खर्च काही केवळ भपका करण्यासाठी किंवा एखाद्या इन्व्हेस्टसाठी केलेला नाही, तर त्यामागे एक ठाम भूमिका, विचार आहे.

गांधीतीर्थ उभारण्यामागची भूमिका स्पष्ट करताना जैन इरिगोशन ग्रुपचे अध्यक्ष व गांधी रिसर्च फाऊंडेशनचे संस्थापक डॉ. भंवरलाल जैन म्हणाले, 'माझ्या संपूर्ण जीवनावर गांधीजींच्या विचारांचा, त्यांच्या कार्याचा व पद्धतीचा प्रभाव आहे. जैन धर्मात माझ्या जन्म झाल्याने सत्य, अहिंसा, ब्रह्मचर्य, अपरिग्रह या सिद्धांतांशी माझा परिचय होताच. गांधीजींवरही भगवान महावीर यांचा प्रभाव होता; पण हे सर्व गुण जेव्हा गांधीजींच्या ठायी मला दिसले, तेव्हा मी आणखीन भारावून गेलो. गांधीजींच्या या प्रभावामुळेच त्यांच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ मला असं काही तरी करायचं होत, ज्याद्वारे त्यांचं जीवन, विचार आणि कार्य यांच्या स्मृती चिरंतन जतन होतील. गांधी रिसर्च फाऊंडेशनचं 'गांधीतीर्थ' हे या विचारातूनच आकाराला आलं.'

गांधीजींशी संबंधित सर्व साहित्य संकलित करण्याचा संकल्प केल्यानंतर भंवरलालजी यांचा शोध महात्म्याचा सुरू झाला. साबरमती, वर्धा, दिल्ली यांसारख्या गांधीजींच्या वास्तव्याने पवित्र झालेल्या जागांना त्यांनी भेटी दिल्या. २००४ च्या सुरुवातीला ते दिल्लीतल्या महात्मा गांधी राष्ट्रीय संग्रहालयात गेले. या संग्रहालयात गांधीजींनी लिहिलेलं तसंच त्यांच्यावर लिहिलेलं बरंच महत्त्वपूर्ण साहित्य त्यांना आढळलं. हे साहित्य विकत घ्यायला त्यांनी सुरुवात केली. गांधी विचारांवरील कायमस्वरूपी कामासाठी भंवरलालजी गांधी रिसर्च फाऊंडेशनची स्थापना केली. ज्येष्ठ गांधीवादी न्या. चंद्रशेखर धर्माधिकारी या फाऊंडेशनचे चेअरमन, तर डॉ. डी. आर. मेहता व अशोक जैन हे संचालक आहेत.

गांधीजींचं साहित्य गोळा करताना हे गांधीतीर्थ दिसायलाही आकर्षक व टिकाऊ असेल याकडे भंवरलालजी यांनी लक्ष दिलं; पण त्यात भंवरलालजींचे ज्येष्ठ पुत्र, जैन ग्रुपचे उपाध्यक्ष व गांधी रिसर्च फाऊंडेशनचे संचालक अशोक जैन यांनीही लक्ष घातलं. गांधीतीर्थचं डिझाईन व उभारणी करण्याची जबाबदारी त्यांनी दिल्लीत राहणारे ख्यातनाम आर्किटेक्ट मृदुल व शिरीष बर्वे यांच्यावर सोपवली. पुढची किमान ३०० वर्षे हे गांधीतीर्थ व त्याची इमारत सुरक्षित राहावी याची काळजी हा प्रकल्प उभारताना घेण्यात आली आहे. त्यासाठी खास राजस्थानहून जोधपूरचा गुलाबी दगड आणण्यात आला. पारंपरिक पद्धतीने चुन्याचा वापर करण्यात आला व विशेष म्हणजे, राजस्थानी कारागिरांनीच ही इमारत उभारलीय. जळगावच्या रखरखत्या उन्हापासून ही वास्तू तापू नये व त्यामुळे इथे येणाऱ्या अभ्यासकांना उष्याचा त्रास होऊ नये, यासाठी एकाच भिंतीच्या दोन बाजूंमध्ये मोकळी जागा ठेवण्यात आल्याचं अशोक जैन यांनी सांगितलं.

गांधीतीर्थची रचना अत्यंत विचारपूर्वक केली आहे. पावलापावलावर याचा प्रत्यय येतो. इथले 'मोहन ते महात्मा' हे प्रदर्शन तर माहितीपूर्ण आहे. 'गांधीतीर्थ'मध्ये प्रवेश केल्यानंतर उजव्या बाजूने त्यांच्यावरील प्रदर्शनला सुरुवात होते, पण हे सर्वसाधारण प्रदर्शन नाही. हे प्रदर्शन प्रभावी व परिणामकारक व्हावं यासाठी चित्र, फोटो, वस्तू तसंच प्रकाश व ध्वनी योजनेचा अत्यंत सुंदर उपयोग करण्यात आला आहे. या प्रदर्शनाच्या पहिल्याच दालनात गांधीजींच्या काळातील गुजरातचं चित्र उभारण्यात आलं आहे. लहानपणीचे गांधीजींचे फोटो, त्यावेळी पोरबंदर कसं होतं हे दर्शविणारे फोटो, भिंतींवर गुजरात शैलीतील चित्रं साकारण्यात आली आहेत, तर बॅरिस्टर होण्यासाठी गांधीजी जेव्हा ब्रिटनला गेले

तेव्हा तिथलं युरोपियन वातावरण, रुग्णची रचना व फर्निचर यांच्या प्रतिकृती पाहताना अक्षरशः त्या काळात गेल्याचा भास निर्माण होतो. दक्षिण आफ्रिकेत ज्या ट्रेनमधून गोऱ्या सैनिकांनी कृष्णवर्णीय म्हणून गांधीजींना बाहेर काढलं, त्या ट्रेनच्या डब्याची प्रतिकृतीही इथे पाहायला मिळते. त्याचबरोबर त्या त्या प्रसंगाची माहिती देणारे फोटो पाहून व मजकूर वाचून तत्कालीन राजकीय परिस्थितीची अचूक माहिती मिळते. खटकणारी बाब इतकीच की, 'गांधीतीर्थ'मधील संपूर्ण माहितीचा मजकूर हा केवळ इंग्रजी व हिंदी भाषेतच आहे. आंतरराष्ट्रीय प्रदर्शन साकारताना माय मराठीकडे गांधीतीर्थ उभारणाऱ्यांचं दुर्लक्ष झालंय. तरीही प्रदर्शनातले जालियनवाला बाग हत्याकांड, चौरीचौरा पोलिस चौकी जाळपोळ यांसारखे अनेक प्रसंग अंगावर काटा उभा करतात. ख्यातनाम शिल्पकार सदाशिवराव साठे व राम सुतार यांनी साकारलेली गांधीजींची शिल्पं हे सुद्धा गांधीतीर्थचं वैशिष्ट्य आहे. या शिल्पकारांनी साकारलेल्या शिल्पांतून गांधीजींचं व्यक्तिमत्त्व खरोखरच दर्शकाला मोहून घेतं. चित्रकार मनोजकुमार साकळे यांनी चितारलेलं १५-२० फुटांचे म्यूरल पेंटिंगसुद्धा खूपच सुंदर झालंय. चारकोल आऊटलायनिंग व अॅक्रेलिक रंगांनी साकारलेलं त्यांचं पेंटिंग गांधीजी आणि लहान मुलं यांच्यातील निष्पाप भाव प्रकट करण्यात कमालीचं यशस्वी ठरलं. याशिवाय गांधीजींच्या जीवनातील अनेक प्रसंगांची छायाचित्रं मांडणारं एक दालनही या प्रदर्शनात आहे. या दालनात गांधीजींची अक्षरशः हजारो छायाचित्रं एकाच ठिकाणी आपल्याला पाहायला मिळतात. गांधीजींचं संपूर्ण जीवन व भारतीय स्वातंत्र्य लढा यांचं प्रत्ययकारी दर्शन घडवण्यात हे प्रदर्शन कमालीचं यशस्वी ठरलंय. गांधीजींशी संबंधित सर्व

भूधन वाघमोडे रोपवाटिका (ट्रेमध्ये रोपे तयार करून मिळतील.)

मिरची, वांगी, टोमॅटो, कोबी, फ्लॉवर, झेंडू, गलांडा, पपई, ऑस्टर तसेच इतर हायब्रीड व सुधारित जातीच्या रोपांचे विक्रेते.

- १) आर्डरप्रमाणे स्ट्रेमध्ये रोपे तयार करून मिळतील.
- २) इंद्रा/ढबू ट्रेमधील आर्डरप्रमाणे मिळेल.
- ३) टोमॅटो रोपांच्या सर्व प्रकारच्या व्हरायटी उपलब्ध.
- ४) झेंडू, नामधारी, ईस्ट वेस्ट इत्यादी.
- ५) कलिंगडे नामधारी बिजोशीतल इत्यादी.
- ६) स्ट्रे, बेड, वाफा पद्धतीने सर्व प्रकारची रोपे विश्वासू व स्वतः आमच्या खात्रीने देऊ.

विक्रीपश्चात मार्गदर्शन/सल्ला

रामचंद्र हरिबा वाघमोडे
मो. ९४२१९८४९३७

संतोष रामचंद्र वाघमोडे
मो. ९८२२५१४६४९, ७७९८५९७७९९

मिरज-पंढरपूर रोड, सरकारी दवाखान्यासमोर, भोसे फाटा,
ता. मिरज, जि. सांगली. फोन : (०२३३) २२५७६७७

साहित्य-सामग्री या गांधीतीर्थमध्ये अत्यंत आकर्षक पद्धतीने मांडण्यात आली आहे. संचालक अशोक जैन यांनी गांधीतीर्थमधील गांधीजींच्या वस्तुविषयी अत्यंत सविस्तर माहिती दिली.

गांधीजींची ग्रंथसंपदा

महात्मा गांधीजींशी संबंधित असलेलं सर्व साहित्य 'गांधीतीर्थ'मध्ये अभ्यासकांना उपलब्ध असायला हवं, अशी भंवरलालजी जैन यांची इच्छा आहे. त्यासाठीच संपूर्ण गांधी साहित्याला एकत्र करण्याचा उपक्रम फाऊंडेशनने हाती घेतला. या उपक्रमांतर्गत गांधीजींनी लिहिलेल्या सर्व पुस्तकांच्या पहिल्या आवृत्तीची प्रत मिळवण्यात आली आहे. गांधीजींनी जी पुस्तके वाचली, ज्या पुस्तकांचा प्रभाव त्यांच्यावर पडला ती पुस्तकेही इथे उपलब्ध आहेत. आतापर्यंत अशी ९७ पुस्तके जमा करण्यात आली आहेत.

ज्या पुस्तकांच्या वा अंकांच्या प्रती आज उपलब्ध नाहीत, ती पुस्तके वाचनालयामधून मिळवून ती स्कॅन करून त्यांची डिजिटल प्रिंट इथे ठेवण्यात आली आहे. गुजरात विद्यापीठ, नवजीवन प्रकाशन, हिंदुस्थानी साहित्य सभा- दिल्ली, गांधी विचार परिषद- वर्धा, गीता ज्ञान मंदिर, महाराष्ट्र गांधी स्मारक निधी- पुणे, गांधी तत्त्वज्ञान मंदिर- धुळे अशा अनेक संस्थांकडून ही पुस्तके मिळवण्यात आली. उदय महाजन या गांधी विचारांच्या अभ्यासकाने ही ग्रंथसंपदा जमा करण्यासाठी विशेष मेहनत घेतली आहे. गांधीजींनी प्रकाशित केलेली हरिजन, नवजीवन, यंग इंडिया या नियतकालिकांसोबतच त्यांच्या कार्याचा प्रसार करणारी सर्वोदय, भूदान यज्ञ, इंडियन सोशल रिफॉर्मर यांसारखी इतर समकालीन नियतकालिकेही इथे उपलब्ध आहेत. तसंच आजही गांधीजींच्या विचार-प्रसाराचं कार्य करणारी तब्बल ३६ नियतकालिके इथे नियमित उपलब्ध असणार आहेत.

'गांधीतीर्थ' हे गांधीजींच्या विचारांच्या अभ्यासाचं आंतरराष्ट्रीय केंद्र असल्यामुळे इथे गांधीजींवरील सर्वच भाषांतील म्हणजे मराठीतील ६७४ पुस्तकं, गुजरातीतील १,३२१ पुस्तकं, हिंदीतील २,००८ पुस्तकं, इंग्रजीतील २,९६० पुस्तकं, इतर भारतीय भाषांतील १३७, तर परदेशी भाषांतील ५० अशी एकूण मिळून तब्बल ७,१४० पुस्तकं अभ्यासकांसाठी उपलब्ध आहेत.

गांधीजींचे उत्तराधिकारी म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या आचार्य विनोबा भावे यांचीही मराठी, गुजराती, हिंदी व इंग्रजीतील सर्वच्या सर्व २५२ पुस्तकं तसंच त्यांच्यावर इतर लेखकांनी लिहिलेली ७६० पुस्तकंही 'गांधीतीर्थ'मध्ये आहेत.

गांधी विचारांचा शैक्षणिक अभ्यासक्रम

गांधीजींचे विचार तरुणांपर्यंत पोहोचवायचे असतील, तर शालेय जीवनापासूनच गांधी विचारांशी त्यांची ओळख करून द्यायला हवी, तरच गांधीजींचे विचार खऱ्या अर्थाने देशभर पोहोचतील. यासाठी खूप काम करावं लागेल. या संदर्भात अशोक जैन म्हणाले, यासाठी देशभरात- काश्मीरपासून कन्याकुमारीपर्यंत जे गांधीवादी आहेत त्यांच्या माध्यमातून गांधीजींचा विचार सर्वत्र नेण्याचा आम्ही प्रयत्न करणार आहोत. आज आमच्याकडे पैसा आहे म्हणून आम्ही हे करतोय असं कुणालाही वाटेल, पण हे सत्य नाही. खरं तर, सामाजिक कर्तव्य म्हणून गांधी विचार एका पिढीकडून दुसऱ्या पिढीकडे हस्तांतरित व्हायला हवा, हीच एकमेव भावना या संपूर्ण कार्यामागे आहे.

'गांधीतीर्थ' हे गांधीजींच्या विचारांचं एक आंतरराष्ट्रीय पातळीवर संशोधन केंद्र म्हणून ओळखलं जावं, यासाठी येथील अभ्यासक्रमांची रचना अत्यंत विचारपूर्वक करण्यात आल्याचं अशोक जैन यांनी सांगितलं. 'खुद्द महात्मा गांधीजींनी स्थापन केलेल्या गुजरात विद्यापीठाशी शैक्षणिक सहकार्याचा करार करण्यात आला आहे. गांधीजींचे सहकारी महादेवभाई देसाई यांचे ९१ वर्षीय सुपुत्र नारायणभाई देसाई या विद्यापीठाचे कुलपती आहेत. त्याच प्रमाणे जळगावमधील उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ व अमेरिकेतील सायट्स युनिव्हर्सिटी यांच्याशीही शैक्षणिक सहकार्याचा करार करण्यात आला आहे. येत्या शैक्षणिक वर्षापासून म्हणजे जुलै २०१२ पासून प्रत्यक्ष शैक्षणिक अभ्यासक्रमांना सुरुवात होणार आहे. गांधी विचारांचा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम, पदविका अभ्यासक्रम, पदवी अभ्यासक्रम, पदव्युत्तर अभ्यासक्रम, एम. फील, संशोधन अभ्यासक्रम, पीएच. डी. संशोधन अभ्यासक्रम आदी अनेक अभ्यासक्रमांच्या माध्यम तून पुढच्या पिढीला गांधी विचारांची ओळख व बदलत्या जगात गांधी विचारांचं महत्त्व काय, यासाठी संशोधन करण्यासाठी प्रेरित केलं जाणार आहे,' असंही अशोक जैन यांनी सांगितलं.

'गांधीतीर्थ'मध्ये गांधी विचारांचा अभ्यास करणाऱ्यांना कॉर्पोरेट सोशल रिस्पॉन्सिबिलिटीच्या अंतर्गत अनेक कंपन्यांमध्ये नोकरीची चांगली संधी उपलब्ध करून देण्याचा प्रयत्न करण्यात येणार आहे. त्यामुळे त्यांच्या नोकरीचा प्रश्न व गांधी विचारांचा कॉर्पोरेट जगतात प्रसार या दोन्ही गोष्टी साध्य होतील, असं अशोक जैन यांचं म्हणणं आहे. विशेष म्हणजे इथे येऊन गांधी विचारांचा अभ्यास करणाऱ्या विद्यार्थी व संशोधनकांच्या निवासाची सोयही करण्यात आली आहे. निवासाची ही सोय आंतरराष्ट्रीय दर्जाची असून ऊर्जेचा कमी वापर करणाऱ्या पर्यावरणस्नेही पद्धतीचा अवलंब या निवासस्थानांच्या निर्मितीत केला गेला आहे.

उत्तम शेतीसाठी
दर्जेदार व खात्रीशीर
बी-बीयाणे/
औषधांसाठी भेटा

कृषी उद्योग सेवा केंद्र

न्यू विक्रम टॉकीजजवळ, जयसिंगपूर.

अभिजित चराटे - ७७०९६२१००७, एन. डी. चराटे - ९४०४४२९३६३

गांधी संग्रहालय

गांधीसाराख्या हाडामांसाचा एक माणूस या पृथ्वीवर होऊन गेला यावर पुढच्या पिढीचा विश्वास बसणार नाही, असं सुप्रसिद्ध वैज्ञानिक आईन्स्टाईन यांनी म्हटल्याचं प्रसिद्ध आहे. हे लक्षात घेऊन 'गांधीतीर्थ' मध्ये गांधीजींशी संबंधित सर्व साधनसामग्रीचं जतन करण्यात येणार आहे. गांधीजी व विनोबांचं प्रकाशित, अप्रकाशित साहित्य, ऑडिओ-व्हिडिओ, छायाचित्र, दस्तावेज, तिकीट, लिफाफे, नाणी, नोटा यांचा त्यात समावेश आहे. गांधीजींच्या या वस्तू पाहून विद्यार्थ्यांच्या मनात त्यांच्याविषयी श्रद्धाभाव निर्माण होईल व गांधी विचारांच्या अभ्यासात त्यांची रुची वाढेल, असा विश्वास भंवरलाल जैन यांना वाटतो.

दस्तावेज

गांधी नेहमी काही ना काही तरी लिहीत असत. त्यातील बहुतेक लेखनाचा संग्रह संपूर्ण गांधी वाड्यात केला गेला आहे. तरीही आज त्यांचे अनेक दस्तावेज किंवा कागदपत्र अशी आहेत, जी इतस्ततः विखुरलेली आहेत. अशा सर्व कागदपत्रांना एकत्र करण्याचं कार्य सध्या सुरू आहे. आतापर्यंत गांधीजींशी संबंधित अशा ३२,४४८ पृष्ठांचा संग्रह करण्यात आला आहे. सोबत गांधीजींचे सहकारी महादेवभाई देसाई व मनुबेन यांच्या मूळ डायरींच्या रंगीत स्कॅन केलेल्या प्रती इथे उपलब्ध आहेत.

छायाचित्र

गांधीजींनी त्यांच्या आयुष्यात अनेक उपक्रम, आंदोलनं तसंच कार्यक्रमांमध्ये सक्रिय सहभाग घेतला. अनेक महत्त्वाच्या व्यक्तींना ते भेटले. हजारो सभामध्ये भाषणं केली. अशा अनेक प्रसंगांतील त्यांच्या तब्बल ४,०१९ छायाचित्रांचं संकलन 'गांधीतीर्थ' मध्ये करण्यात आलं आहे. टेलिफोनवर बोलणारे गांधीजी, कुष्ठरोगाचा विषाणू मायक्रोस्कोप मधून पाहणारे गांधीजी, थड्डा-मस्करा करणारे गांधीजी या फोटोंतून आपल्याला पाहायला मिळतात.

फिल्म आणि भाषण

गांधीजींना अनेक कार्यक्रमांना अध्यक्ष किंवा प्रमुख पाहुणे म्हणून आमंत्रित केलं जात असं. या निमित्ताने गांधीजींनी अनेक भाषणं केली. त्यातील काही भाषणांचे व्हिडिओ 'गांधीतीर्थ' मध्ये आहेत. गांधीजींच्या मूळ आवाजातील १५२ भाषणं ऐकण्याची, पाहण्याची संधी त्यामुळे इथे मिळू शकते. त्याचप्रमाणे गांधीजींचं जीवन व कार्य यावर आधारित १५ मिनिटांपासून ते साडेपाच तासांपर्यंतच्या ७० डिव्हिडींचं संकलन करण्यात आलं आहे. यामध्ये इंग्रजीतील ४४, हिंदीतील २५, मराठीतील एक व कोरियन भाषेतील एक डिव्हिडीचा समावेश आहे.

टपाल तिकीट

महात्मा गांधी हे भारताचे राष्ट्रपिता म्हणून ओळखले जात असले, तरी त्यांच्या विचारांमुळे प्रेरित झालेल्या अनेक राजकीय कार्यकर्त्यांनी

आपापल्या देशात अहिंसक स्वातंत्र्य चळवळ उभारली. सत्याग्रह व अहिंसक आंदोलनांचा वापर अनेक चळवळींनी केला. त्याचाच परिणाम म्हणून आज जगभरातील सुमारे १५० देशांनी गांधीजींवर टपाल तिकीट प्रकाशित केलं आहे. आतापर्यंत त्यातील ११४ देशांनी प्रकाशित केलेली टपाल तिकीटं गांधीतीर्थमध्ये संग्रहित करण्यात आली आहेत.

गांधीजींच्या वापरातील वस्तू

काँग्रेसची सर्व अधिवेशनं गावांमध्ये व्हायला हवीत, असा गांधीजींचा आग्रह होता. त्यानुसार काँग्रेसचं गावात झालेलं पहिलं अधिवेशन खानदेशातल्या फैजपूरमध्ये भरलं होतं. डिसेंबर १९३६ मध्ये झालेल्या या अधिवेशनाचे अध्यक्ष गांधीजी होते. या प्रसंगी गांधीजींना घालण्यात आलेला खादीसुताचा हार, चप्पल व आंगोळीचा दगड आदी साहित्यसुद्धा गांधीतीर्थमध्ये आहे.

सामाजिक कार्यासाठी पाच टक्के नफा

कृषी उद्योगातून मिळालेल्या नफ्याचा वापर अधिकाधिक प्रमाणात सामाजिक कार्यासाठी व्हावा याकडे जैन ग्रुपचा कटाक्ष आहे. त्यासाठी एक स्वतंत्र विभागच स्थापन करण्यात आला आहे. याबाबत अधिक माहिती देताना जैन इरिगेशनच्या कॉर्पोरेट सोशल रिस्पॉन्सिबिलिटी विभागाचे प्रमुख विनोद रापतवार म्हणाले, व्यावसायिक नफ्यातील पाच टक्के रक्कम ही कायमच सामाजिक कार्यासाठी वापरली जाते. या अंतर्गत शेतकऱ्यांपासून सर्वसामान्य नागरिकांसाठी प्रबोधनाचे कार्यक्रम आयोजित केले जातात. जैन गुरुकुलच्या माध्यमातून तर शेतकरी, कृषी विद्यार्थी तसंच राजकीय व सामाजिक कार्यकर्ते यांना कृषीविषयक मार्गदर्शन करणाऱ्या कार्यशाळा नियमित आयोजित केल्या जातात.

सौरसागर ऊर्जा तंत्राने ऊस एकरी खर्च न वाढविता २०० टनापर्यंत पिकवा

- ऊस नॉलेज पॅकेज - ५०० रुपये
- केळी नॉलेज पॅकेज - ३२५ रुपये
- प्रत्यक्ष शेतावर वर्षभर मार्गदर्शनासाठी वाढीव उत्पादनाच्या २५ टक्के चार्ज आकारला जाईल.
- दरमहा पुढील तारखेस त्या त्या ठिकाणी २०० रुपये फी घेवून प्रशिक्षण दिले जाईल.
 - दि. १ - कोडोली (ता. पन्हाळा)
 - दि. ४ - उरळी कांचन (जि. पुणे)
 - दि. ५ - वाळूज (जि. अहमदनगर)
 - दि. ३० - साईमंगलम येल्दूर (जि. सांगली)
- किमान ५० लोकांनी मागणी केल्यास त्यांच्या सोयीप्रमाणे प्रशिक्षण दिले जाईल.
- क्षारपीडित, चोपण, दलदलीची जमीन एका हंगामात दुरुस्त करून देऊ.
- एकरी १५० टन उत्पादन देणाऱ्या ऊसाचे बेणे व दोन रुपयास रोप याप्रमाणे विक्री सुरू (नर्सरी - चिकुडें वारणा नदी पूल)

सेलम हळदीची रोपे
मिळतील

दोन दिवसात हुमनी,
वाळवी नष्ट करू

आर. डी. पाटील (कृषीभूषण)

उरळीकांचन, ता. हवेली, जि. पुणे

मोबा. ९२२६४५२२०२, रोपांसाठी - ९८६०२४७३४३.

(बँक ऑफ इंडिया - खाते क्र. - ०६०८१०१०००२१६८३)